

Innstilling til representantskapet

Styresak nr. 67/26

28. september 2026

Rep. skap sak nr. 18/26

BUDSJETT- OG ØKONOMIPLAN FOR SALTEN BRANN IKS, 2027 - 2030

- Vedlegg A Budsjett og økonomiplan for perioden 2027-2030
- Vedlegg B Likviditetsbudsjett 2027
- Vedlegg C Prosentvis kostnadsfordeling i Salten Brann - Budsjett 2027
- Vedlegg D Spesifikasjon Beredskap - Budsjett 2027
- Vedlegg E Innspill fra hovedtillitsvalgte - budsjett 2027

Eksternt vedlegg:

- Fakturagrunnlag for kommunal finansiering – budsjett 2027

OPPSUMMERING

Kommunene i Salten og Værøy kommune har en felles brann- og redningstjeneste som er dimensjonert til å løse de lovpålagte oppgavene kommunene har. Den kommunalt vedtatte brannordningen, sammen med forebyggende tjenester og feiing, representerer beredskapen som skal gi trygghet for befolkning og materielle verdier. Selskapets økonomi er, som øvrig kommunal virksomhet, under press på tross av at store deler av 110 virksomheten er finansiert gjennom alarmsalg. Det er over flere år gjennomført effektiviseringstiltak og omstillinger for å kunne drive i tråd med vedtatte budsjetter. Samtidig som kostnadseffektivisering er gjennomført bl.a. på det administrative området, og rentekostnader økes, skjerpes kravene til beredskap, kvalitet og tjenesteleveranse.

Håndtering av beredskap for kriser og krig bygger på ansvarsprinsippet. Hver sektor og myndighet har ansvar for å forebygge og håndtere kriser på sitt eget område, fra departementer til den enkelte kommune. Dette omfatter også brann- og redningstjenestens rolle og oppgaver, jfr kommunenes ansvar. For Salten Brann IKS bygger dette, på det nåværende tidspunkt, ikke på investeringer og bemanning, men på etablering av nødvendig planverk. Dette må skje både på "egen kjøp" og som ledd i kommunenes planer og oppgaveløsning".

Selskapet legger med dette frem forslag til budsjett- og økonomiplan for perioden 2027-2030 for den ordinære driften av selskapet som ivaretar utførelsen av de lovpålagte tjenestene regulert i brannloven med forskrifter og de kommunale vedtatte brannordningene. Driftsbudsjettet for 2027 viser et planlagt negativt netto driftsresultat på kr 1 694 091 som disponeres slik:

- Avsetning disp. fond 110	kr 1 621 083
- Bruk av bundne driftsfond feier	kr -3 315 174

Oppstilling av behov for kommunal finansiering i 2027:

Kommunal finansiering	Budsjett 2027
335 Brannsjefsansvar / administrasjon	5 320 526
334 Finanskostnader investering	7 615 462
336 IKS tilknytning	1 600 000
110 Nordland (41 kommuner)	684 488
337 Feiing (selvkost - gebyr finansiert)	10 727 654
338 Forebyggende	10 047 690
339 Beredskap felles	23 320 698
339 Nødnettllisenser	2 990 000
339 Brannordning	57 520 368
339 Brannberedskap	83 831 067
Sum brutto finansiering	119 826 887
Sum netto finansiering uten feiing	109 099 233

Selskapet har ved inngangen til 2026 til sammen 353 lønns hjemler, hvorav 270 er deltidsstillinger, og 83 er faste heltidsstillinger. Alle prosjektstillinger er avviklet. Hel- og deltidsstillinger utgjør til samlet 87,06 årsverk.

	2023		2024		2025		2026	
Avdeling	Stillinger	Årsverk	Stillinger	Årsverk	Stillinger	Årsverk	Stillinger	Årsverk
Beredskap	327	43,1	329	41,99	328	40,99	305	39,66
Forebyggende	22	22	22	22	22	22	22	22
Brannsjef og adm	5	5	5	5	5	5	6	5,4
110 nødsentral	21	21	21	21	21	21	19	19
Alarmavd.	2	2	2	2	2	2	1	1
Prosjektstilling	3	3	3	3	0	0	0	0
SUM	380	96,1	382	94,99	378	90,99	353	87,06

Dimensjonering av brannberedskap(339) er iht. kommunalt vedtatte brannordninger med alt det innebærer og *dimensjonering av forebygging (337 og 338) og nødmeldesentralen (110 og 120)* er basert på minimums bestemmelsene i brann- og redningsvesen forskriften.

Lønnskostnadene økte utover de budsjetterte rammene for 2026 som følge av sentral lønnsoppgjør- og justering for fagskoleetablering. Anslagsvis vil dette medføre økte kostnader på MNOK 1 i innværende år. Dette vil få videre økonomiske konsekvenser i kommende periode og er et tillegg til det ordinære lønnsoppgjøret.

Renter og avdrag øker 2,3 MNOK fra 2026, på bakgrunn av vedtatte investeringer av nye kjøretøy jfr. tidligere budsjettvedtak. Dette må håndteres innenfor driftsrammene. Tidligere har disse kostnadene blitt bokført på ansvarsområdet for administrasjon i selskapet, men fra 01.01.2027 vil det bli opprettet et nytt ansvarsområdet som omhandler disse kostnadene. (334)

Gjennomføring og finansiering av lovpålagt grunnutdanning avtales direkte med den enkelte kommunen iht. selskapsavtalens §7. og faktureres i tillegg til kommunal finansiering. Plan for årlig utdanningsbehov iht. kommunes brannordning avklares hvert år, og her foreligge det et stort etterslep på 39 %, som gjelder både konstabler og utrykningsledere. Konstabler ute på hendelser har dermed ikke den lovpålagte utdannelse. Et stort flertall av kommunalt eide brannstasjoner oppfyller ikke krav til funksjon og kvalitet jfr. Arbeidstilsynets bestemmelser. Alternativet til denne finansieringspraksis er at denne kostnaden dekkes gjennom ordinær budsjettbehandling som en felleskostnad.

Pensjonsforpliktelsene har vært en stor belastning på likviditeten til selskapet. For år 2026 utgjorde differansen mellom pensjonspremien og pensjonskostnaden hele MNOK 10,5, og dette ble delvis løst med MNOK 7,4 fra premiefondet. Resterende må dekkes gjennom drift, hvilket betyr å finansiere differansen med kassekreditt. Dette er ikke bærekraftig og påfører selskapet ytterligere rentebelastning. Utsiktene for 2027 basert på budsjett fra Bodø Pensjonskasse er positive med tanke på den totale likviditetsbelastningen. Foreløpig kalkyler for 2027 viser at avviket/behovet mellom kostnad og premie er på 2,55 MNOK, mot 10,5 MNOK i 2026.

Selskapets likviditet er fortsatt anstrengt på bakgrunn av tidligere års underfinansiering på både pensjonsforpliktelser og på beredskap. Oppgjør av tidligere års merforbruk (2022) vil forbedre likviditeten på kort sikt, men fortsatt ikke løse utfordringen med underfinansierte pensjonsforpliktelser på lang sikt. Foreløpige tall fra Bodø Pensjonskasse, viser en betydelig forbedring av selskapets likviditetsmessige belastning. Med utgangspunkt i en forventet avkastning på premiefondet lik 8,5 MNOK, anslås likviditetsoverskuddet til 5,9 MNOK for 2027. Her kan det komme endringer gjennom året. 110-Nordland sin fondsoppbygging over de neste 4 årene vil styrke den samlede likviditeten, men skal gå til oppbygning av likviditet og ikke finansiering av andre underfinansierte ansvarsområdet.

Selskapet har lagt til grunn ytterligere kutt tilsvarende 1,2 MNOK i 2027 på de administrative ansvarsområdene hvorav 0,2 MNOK utgjør kutt iblant annet i abonnement og lisenser. Sammen med tidligere gjennomførte tiltak utgjør akkumulert effektivisering og kutt 5,3 MNOK. Styret har vedtatt mandat om for å se nærmere på alternativ til dagens organisering for å blant annet undersøke muligheter for å utnytte de samlede ressursene på en mer effektiv måte, som samtidig sikrer god tjenesteleveranse.

Forslag til vedtak

Styret anmoder representantskapet om å fatte følgende vedtak:

1. Budsjett- og økonomiplan for perioden 2027 – 2030 med de vedtatte kommunale brannordninger og investeringsplan legges til grunn for selskapets drift og ivaretar de lovpålagte tjenestene regulert i brannlov og i vedtatte brannordninger.
2. Avgift for IKS tilknytning finansieres iht. §7 (etter lik andel) til 160.000, - pr. kommune.
3. Vedtatte kommunale brannordninger med felleskostnader (339) finansieres iht. § 7, brannordning og lisenser etter størrelse og felleskostnader etter andel brannordning

Kommune	Stasj.	Konst.	Vakter deltid	Vedtatt brannordning	Nødnett lisenser	Andel felles kostnader	SUM
Beiarn	1	16	1	1 429 908	120 059	579 733	2 129 700
Bodø *	5	88	0 (7)	31 684 323	801 253	12 845 894	45 331 470
Fauske	2	30	6	5 638 508	367 927	2 286 041	8 292 475
Gildeskål	4	36	1	2 331 616	198 261	945 316	3 475 192
Hamarøy	3	36	2	3 064 175	256 402	1 242 320	4 562 897
Saltdal	1	18	3	2 948 367	208 160	1 195 368	4 351 895
Steigen	1	16	2	2 115 946	147 734	857 876	3 121 556
Sørfold	1	16	2	2 144 903	164 460	869 616	3 178 978
Værøy	1	16	1	1 493 963	122 839	605 703	2 222 505
Meløy **	6	40	2	4 668 660	602 906	1 892 832	7 164 399
Selskapet	25	312	20+(7)	57 520 368	2 990 000	23 320 698	83 831 067

* Bodø har 7 heltidskonstabler i sin brannordning – 4 vaktlag = 28

** Meløy kjøper tjenester fra Yara industrivern for tettstedet Glomfjord.

4. Tjenesteområdet for brannforebygging er dimensjonert etter lovens minimumsbestemmelse (9,4 årsverk) og finansieres iht. §. 7 (andel folketall) samt etter andel pipeløp for feiing etter bestemmelsene for selvkost:

Kommune	Forebygging 338		Feiing 337			
	Andel folketall	Forebygging (338)	Bolig pipeløp	Fritidsbolig pipeløp	Andel piper	Feiing (selvkost/337)
Beiarn	1,21 %	121 577	532	677	3,29 %	318 116
Bodø *	62,90 %	6 319 997	12 582	1 885	39,34 %	4 415 776
Fauske	11,42 %	1 147 446	4136	1119	14,29 %	1 561 428
Gildeskål	2,38 %	239 135	884	1 304	5,95 %	567 992
Hamarøy	3,28 %	329 564	1331	1359	7,31 %	722 238
Saltdal	5,68 %	570 709	2 200	1 316	9,56 %	989 120
Steigen	3,14 %	315 497	1277	859	5,81 %	595 066
Sørfold	2,12 %	213 011	1070	654	4,69 %	484 140
Værøy	0,77 %	77 367	299	66	0,99 %	109 602
Meløy **	7,12 %	715 396	2592	636	8,78 %	964 176
Selskapet	100 %	10 047 690	26 903	9 875	100 %	10 727 654
			318	Sats pr. bolig		
			220	Sats pr. fritidsbolig		

Merknad; Selskapet anvender hele selvkostfondet for budsjettåret 2027, pålydende 3.315.174,-.

5. Tjenesteområdet for nødmeldetjenesten (110) er dimensjonert etter lovens minimumsbestemmelse og finansieres primært med inntekter fra alarmsalg (95%) og andel kommunal finansiering iht. §7 (andel innbyggere):

- a. Alarminntekter fastsettes til 39.460.520,-
- b. Kommunal finansiering fastsettes til 8 kroner pr. innbygger, 683.160,-.
- c. Salten kommunene betaler iht. §7 (andel folketall)

Kommune	Antall folketall	Nødmeldetjenesten
Beiarn	1 030	8 240
Bodø	53 710	429 680
Fauske	9 748	77 984
Gildeskål	2 032	16 256
Hamarøy	2 800	22 400
Saltdal	4 847	38 776
Steigen	2 679	21 432
Sørfold	1 813	14 504
Værøy	658	5 264
Meløy	6 078	48 624
Selskapet	85 395	683 160

6. Administrasjon av selskapet (335) samt finanskostnader for investeringsmidler (334) finansieres iht. §7 (andel folketall)

Kommune	Andel innbyggere	Administrasjon	Finanskostnader
Beiarn	1,21 %	64 218	92 147
Bodø	62,90 %	3 338 264	4 790 125
Fauske	11,42 %	606 089	869 686
Gildeskål	2,38 %	126 313	181 248
Hamarøy	3,28 %	174 078	249 787
Saltdal	5,68 %	301 452	432 558
Steigen	3,14 %	166 648	239 125
Sørfold	2,12 %	112 514	161 448
Værøy	0,77 %	40 866	58 639
Meløy	7,12 %	377 877	542 221
Selskapet	100 %	5 307 255	7 615 462

7. Selskapets investeringsplan for 2027 godkjennes og selskapet gis anledning til å ta opp finansierings lån på kroner 13.800.000, -.
8. Eventuelt ubrukte lånemidler pr. 31.12.26 overføres og benyttes til å finansiere investeringsplanen for 2027.
9. Eventuelt opptjent avkastning til premiefond i pensjonskassen for regnskapsåret 2026 skal benyttes i sin helhet til å betale pensjonspremien i 2027.

BUDSJETTFORUTSETNINGER

Forventet lønnsvekst; for år 2027 er beregnet 4 % med virkning fra 1.mai 2027.

Merforbruket som oppsto i 2022 er forutsett dekket inn innen 31.12.2026 gjennom ekstraordinært innskudd fra eierkommunene. Beløpet utgjør totalt kr 6 717 543.

Helseoppdrag; selskapets beredskapsstyrke gjennomfører andre tjenester som ikke er lovpålagte akutt helseoppdrag samt assistanse til kommunal helseomsorg. Beløpet utgjør 1,0 MNOK. Kommunene og spesialisthelsetjenesten vil bli fakturert ved slike oppdrag.

Investeringskostnader; Investeringsbehovet for nye brannbiler og annet nødvendig materiell i ny brannordning i er fastsatt til 13,8 millioner kroner. Investeringene skal lånefinansieres i sin helhet.

Fondsbruk; Bundet fond tilhørende selvkostområdet for feiing blir benyttet for å del-finansiere deler av driftskostnadene for feiing med kr. 3 315 174.

110-tjenesten i Nordland; Det er gjort flere driftsmessige tiltak som medfører en ytterlig kostnadsreduksjon for Nordland 110 i 2027. Dette vises med at sats pr innbygger er tatt ned fra kr 10 til kr 8 i 2027. Det er fortsatt usikkerhet i rammebetingelsene ifm. de nye nasjonale operasjonsstøtte verktøyene som er under innføring i regi av NKS110 IKS

Dimensjonering av brannberedskap; Dimensjonert etter kommunalt vedtatte brannordninger som følger;

<i>Kommune</i>	<i>Stasjoner</i>	<i>Konstabler heltid</i>	<i>Konstabler deltid</i>	<i>Vakter heltid</i>	<i>Vakter deltid</i>
<i>Beiarn</i>	<i>1</i>		<i>16</i>		<i>1</i>
<i>Bodø *</i>	<i>5</i>	<i>28</i>	<i>60</i>	<i>7</i>	<i>0</i>
<i>Fauske</i>	<i>2</i>		<i>30</i>		<i>6</i>
<i>Gildeskål</i>	<i>4</i>		<i>36</i>		<i>1</i>
<i>Hamarøy</i>	<i>3</i>		<i>36</i>		<i>2</i>
<i>Saltdal</i>	<i>1</i>		<i>18</i>		<i>3</i>
<i>Steigen</i>	<i>1</i>		<i>16</i>		<i>2</i>
<i>Sørfold</i>	<i>1</i>		<i>16</i>		<i>2</i>
<i>Værøy</i>	<i>1</i>		<i>16</i>		<i>1</i>
<i>Meløy **</i>	<i>6</i>		<i>40</i>		<i>2</i>
<i>Selskapet</i>	<i>25</i>	<i>28</i>	<i>312</i>	<i>7</i>	<i>20</i>

Salten Brann IKS legger til grunn at brannordningene revideres hvert 4 år, som hovedregel, og at dette samkjøres med kommunenes planstrategi. Sekundært kan eierne anmode om hyppigere revisjon. DSB legger til grunn i sin veiledning om at brannordning revideres hvert 4 år.

Dimensjonering av brannforebygging; Dimensjonert etter bestemmelsene i brann- og redningsvesen forskriften § 8 med minst 0,1 årsverk pr 1 000 innbygger. Det skal også være 1 årsverk for lederen av brannforebygging. Til sammen utgjør dette 9,4 årsverk.

<i>Kommune</i>	<i>Antall innbyggere</i>	<i>Årsverk forebygging</i>
<i>Beiarn</i>	<i>1 030</i>	<i>0,10</i>
<i>Bodø *</i>	<i>53 710</i>	<i>5,37</i>
<i>Fauske</i>	<i>9 748</i>	<i>0,97</i>
<i>Gildeskål</i>	<i>2 032</i>	<i>0,20</i>
<i>Hamarøy</i>	<i>2 800</i>	<i>0,28</i>
<i>Saltdal</i>	<i>4 847</i>	<i>0,48</i>
<i>Steigen</i>	<i>2 679</i>	<i>0,27</i>
<i>Sørfold</i>	<i>1 813</i>	<i>0,18</i>
<i>Værøy</i>	<i>658</i>	<i>0,07</i>
<i>Meløy **</i>	<i>6 078</i>	<i>0,61</i>
<i>Selskapet</i>	<i>85 395</i>	<i>8,54</i>

Dimensjonering av nødmeldetjenesten (110); Dimensjonert etter bestemmelsene i brann- og redningsvesen forskriften § 28 hvor operatørrommet skal til enhver tid være bemannet med minst to operatører. Minimumsnivå praktiseres for helg og natt, mens det bemanningen er 3 pr ukedager unntatt natt. 16 personer i tjenesteproduksjon og 2 personer i adm. og ledelse. Totalt 18 årsverk.

ØKONOMISKE UTVIKLINGSTREKK

Oppstilling av endringer fra budsjett 2026 til 2027 pr ansvarsområdet:

Kommunal finansiering	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Differanse kr.	Differanse %
335 Brannsjefsansvar / administrasjon	7 330 062	5 320 526	-2 009 536	-27,41 %
334 Finanskostnader investering	5 325 000	7 615 462	2 290 462	43,01 %
336 IKS tilknytning	1 600 000	1 600 000	0	0,00 %
110 Nordland (41 kommuner)	855 610	684 488	-171 122	-20,00 %
337 Feiing (selvkost - gebyr finansiert)	10 746 415	10 727 654	-18 761	-0,17 %
338 Forebyggende	10 137 344	10 047 690	-89 654	-0,88 %
339 Beredskap felles	18 860 227	23 320 698	4 460 472	23,65 %
339 Nødnettlicenser	2 518 185	2 990 000	471 815	18,74 %
339 Brannordning	55 274 966	57 520 368	2 245 402	4,06 %
339 Brannberedskap	76 653 378	83 831 067	7 177 689	9,36 %
Sum brutto finansiering	112 647 809	119 826 887	7 179 078	6,37 %
Sum netto finansiering uten feiing	101 901 394	109 099 233	7 197 839	7,06 %

Salgsinntekter

De totale inntekter utgjør MNOK 171,8, herav 119,8 MNOK i kommunale overføring, MNOK 39,5 i alarminntekter, samt resterende MNOK 12,4 i refusjoner og andre inntekter. Alarminntektene er nedjustert MNOK 1,5 fra tidligere fremlagte budsjetter basert på de faktiske tall i inneværende år. Andre inntekter er også nedjustert, noe som baserer seg både på at selskapet ikke pr i dag har ressurser til å drive inntektsbringende aktiviteter utover de innarbeidede, samt erfaringstall så langt i 2026. Eksempler på andre inntekter er kurs, unødige utrykninger og sekundære oppdrag.

Overskuddet fra 110 Nordland settes av på fond for å dekke behovet for fremtidige investeringer.

Art	År 2027
Salgsinntekter	Kr. 39 460 520
Fondsavsetning	Kr. 1 621 083

Driftskostnader

Tjenestekostnad feie- og tilsyn fyringsanlegg dekker alle driftsutgifter som gjelder feiing og tilsyn knyttet til de 11 årsverk og 36 778 objekter som er innenfor denne tjenesten. Kostnaden er for 2027 estimert til kr 318,- for boliger og kr 220,- for fritidsboliger. Bruk av bundet fond med kr 3 315 174,- er fratrasket deler av kostnaden for 2027.

Lønnskostnadene øker vesentlig utover de budsjetterte rammene for 2026, som igjen får følge videre inn i kommende periode. For inneværende år er det anslått til MNOK 1 i økning, som igjen får ytterligere økning på kommende periode. Merk at dette er i tillegg til det ordinære lønnsoppgjøret på 4 %.

Oppstilling av økninger på beredskap fordelt på kommunalt vedtatt brannordning og andel felleskostnader:

Økning 2026 til 2027			
Brannordning	Felles	Nødlisens	Total
54 979	110 597	18 944	184 520
1 226 916	2 453 602	126 441	3 806 959
208 127	433 155	58 056	699 338
95 230	182 245	31 285	308 760
119 479	237 568	40 461	397 507
108 808	226 489	32 847	368 145
78 616	162 724	23 312	264 652
79 755	164 972	25 950	270 678
56 717	115 304	19 383	191 404
216 775	373 816	95 135	685 726
2 245 402	4 460 472	471 815	7 177 689

Spesifikasjon på økning 339 Brannordning:

1. Ordinært lønnsoppgjør	MNOK 1,70
2. Justering/kompensering for fagskoleetablering	MNOK 0,55
- Gjelder kun heltid i Bodø	

SUM MNOK 2,25

Spesifikasjon på økning 339 Beredskap felles:

1. Nedjustering av salgsinntekter	MNOK 1,10
2. Ordinært lønnsoppgjør	MNOK 0,29
3. Følger av sentralt lønnsoppgjør	MNOK 0,10
4. Lønn ekstravakt deltid	MNOK 1,10
5. Økte driftskostnader på blant annet	MNOK 1,87

Brannmateriell, lisenskostnader, Vedlikehold m.m.

SUM MNOK 4,46

Kostnadsarten «lønn ekstravakt deltid» oppstår som følger av omfanget av vaktordninger på deltid, Her er en oversikt på de kommuner som har vaktordning deltid:

Kommune	Stasjoner	Vakter deltid
Beiarn	1	1
Bodø *	5	0
Fauske	2	6
Gildeskål	4	1
Hamarøy	3	2
Saltdal	1	3
Steigen	1	2
Sørfold	1	2
Værøy	1	1
Meløy **	6	2
Selskapet	25	20

Kostnaden oppstår når det er sykdom eller annet frafall, der personell må erstattes for å opprettholde bestemt vaktordning. Forbruket av ekstravakter henger tett sammen med størrelsen på hjemmevakt. Det vurderes som hensiktsmessig at dette fordeles som en kostnad på brannordning for den enkelte kommune etter størrelsen og andel hjemmevaktordning. I dag fordeles dette som en felleskostnad.

Spesifikasjon av felleskostnader for beredskap er illustrert i vedlegg D og utdypes nærmere her:

- Utrykning/innsats – 8 % kr 1 800 000

Avlønning ifm. utrykning/innsats på hendelser.

- Lønn fellesfunksjoner – 35 % kr 8 144 142 (lønn kr 6 264 725 + sosiale kostnader kr 1 879 417)

Dette er funksjoner som jobber på tvers av alle ansatte i eierkommunene:

- 4 stk. brigadeledere (turnus)
- Leder beredskap (lovpålagt og dagtid)
- Leder logistikk og materiell (dagtid)
- Kompetanse koordinator (dagtid)

- Lønn ekstravakt – deltid – 5 % kr 1 100 000

Lønnskostnad for å opprettholde kommunalt vedtatt vaktordning som kun gjelder deltid. F.eks. ved sykdom, eller annet frafall.

- Lønn deltid – utover brannordning – 4 % kr 930 000

Merforbruk på timer utover brannordningene på de ulike deltidsstasjoene, som avlønnes etter medgått tid. Dette kan f.eks. være timer ifm. opplæring av nytt utstyr, timer ifm. verksted.

- Drift/vedlikehold av kjøretøy og materiell – 17 % kr 4 033 000

Alle kostnader til drift og vedlikehold av kjøretøy, og brannmateriell. Dette er alt fra verksted, forsikring, service m.m.

- Overordnet vakt – 4 % kr 886 495

Lovpålagt overordnet vakt som omtales som vakthavende brannsjef (24-7, 5-delt turnus med kompensasjon for hjemmevakt).

- Overtidsgodtgjørelse – 10 % kr 2 365 000

Avlønning som oppstår ifm. sykdom, kurs/opplæring, aktiviteter utenfor turnus m.m.

- Vernebekledning/utstyr – 11 % kr 2 672 000

Kostnader til arbeidsklær/uniformer, HMS vernebekledning og utstyr, samt sambandsutstyr.

- Andre varer og tjenester – 6 % kr 1 390 061

Denne består av mange mindre poster som i hovedsak er:

- ✓ Leie av øvingsfelt MNOK 0,23
- ✓ Kurs inkl. reise MNOK 0,70

Artsgruppe	Kostnadstype			
	Fast		Variabel	
Utrykning/innsats			x	1 800 000
Lønn fellesfunksjoner	x	8 144 142		
Drift/vedlikehold kjøretøy/materiell	x	1 613 200	x	2 419 800
Overordnet vakt	x	886 495		
Overtidsgodtgjørelse			x	2 365 000
Vernebekledning/utstyr			x	2 672 000
Andre varer og tjenester	x	1 042 546	x	347 515
Lønn deltid - utover brannordning			x	930 000
Lønn ekstra vakt - deltid			x	1 100 000
Sum beløp		11 686 383		11 634 315

Tabellen viser fordeling mellom faste og variable kostnader på beredskap felles, som følger

- Mindre endringer på brannordninger gir kun effekt på variable kostnader
- Større endringer på brannordninger gir effekt på begge deler.

INVESTERINGSPLAN

Det budsjetteres med investeringer for totalt 13,8 MNOK i 2027, hvor det største enkeltprosjektet er anskaffelse av nye brannbiler til brann- og redningsberedskapen. Bakgrunnen for dette er den aldrende bilparken, der enkeltkjøretøy er over 40 år gamle. Dette gir unormalt høye drifts- og vedlikeholdskostnader, som også er utfordrende å ta høyde for i budsjettarbeidet. Ved å holde investeringsplanen forventes det å gi en positiv effekt på disse kostnadene i løpet i 2-3 år. I tillegg tilpasses størrelse på brannbilen etter den enkelte stasjons behov.

Investeringene er lagt til siste del av planåret, og det må påregnes anslagsvis 10-12 måneders leveringstid før prosjektene ferdigstilles og finansieringen får full virkning. Dette innebærer at rente- og avdragskostnadene på nye investeringer i 2027 vil være relativt lave, mens full økonomisk effekt innarbeides fra 2028.

Investeringene planlegges i sin helhet finansiert ved bruk av lånemidler.

Inv nr	Investeringsarter for 2027	2027
INV2730-1	Servicebiler feiertjeneste	kr 700 000
INV2730-2	Administrative kjøretøy forebyggende	kr 500 000
INV2730-3	Frigjøringsutstyr tungbil, Bodø og Fauske	kr 600 000
INV2730-4	Kjøretøy generelt med tilhørende utstyr (Rammeavtale 70 mil) - rammeforståelse (endres fra 4 år til 6 år)	kr 10 000 000
INV2730-5	HMS-krav på utskifting av hjelmer med tilbehør	kr 300 000
INV2730-6	Aktivt hørselvern HMS krav, Sambandsløsning	kr 500 000
INV2730-7	Kode 160 - Bil for opplæring og vedlikeholdskjøring	kr 700 000
INV2730-8	Overgang fra interne datasystemer til Lokal sone hos NKS110 IKS	kr 500 000
Sum	SUM	kr 13 800 000

Investeringene er nærmere utdypet her:

✓ Servicebiler feiertjeneste (INV2730-1)

Bolig- og feierseksjonen planlegger å anskaffe nytt servicekjøretøy. Kjøretøyet vil være en kritisk ressurs i levering av feie- og tilsynstjenester, med forventet tjenestetid på 10-12 år.

✓ Administrativt kjøretøy forebyggende (INV2730-2)

Forebyggende avdeling har kjøretøyer for å gjennomføre forebyggende aktiviteter som tilsyn og annet i regionene.

✓ Frigjøringsutstyr tungbil, Bodø og Fauske (INV 2730-3)

Investeringen omfatter anskaffelse og oppgradering av frigjøringsutstyr for håndtering av ulykker med tunge kjøretøy ved stasjonene i Bodø og Fauske.

✓ Rammeavtale – Kjøretøy med tilhørende utstyr (INV2730-4)

Som ledd i implementeringen av helhetlig tjenesteleveranse er det etablert en rammeavtale for levering av kjøretøy med tilhørende utstyr. Rammeavtalen har en samlet estimert verdi på 30–70 MNOK og gjelder i inntil fire år fra kontraktsinngåelse. Avtalen løper frem til desember 2027.

På grunn av usikkerhet knyttet til leveringstidspunkter, og dermed også når de enkelte anskaffelsene kommer til betaling, er den øvre rammen på 70 MNOK fordelt over avtaleperioden.

✓ HMS-krav på utskifting av hjelmer (INV2730-5)

Hjelm med nødvendig tilbehør er en sentral del av den personlige verneutrustningen for operativt personell. Utstyret skal tilfredsstillende gjeldende krav og være egnet for de oppgavene personellet skal utføre, herunder brannsløkking og annet redningsarbeid.

✓ Aktivt hørselvern HMS krav, Sambandsløsning (INV 2730-6)

Investeringen omfatter anskaffelse av aktivt hørselvern med integrert kommunikasjonsløsning for operativt personell.

✓ Kode 160 - Bil for opplæring og vedlikeholdskjøring (INV 2730-7)

Investeringen omfatter anskaffelse av kjøretøy til opplæring og regelmessig vedlikeholdskjøring for personell med kompetansebevis for utrykningskjøring (kode 160).

✓ Overgang fra interne datasystemer til Lokal sone hos NKS110 IKS (INV2730-8)

Lokal sone hos NKS110 IKS er et IT-plattform som gir maksimal utnyttelse av eksisterende infrastruktur (TIF110), redusert behov for lokal maskinvare og vedlikehold, full kontroll over egne maskiner og nettverk uten avhengighet av en lokal IKT-organisasjon, og stordriftsfordeler inkludert sentralisert sikkerhetsovervåking.

RISIKOVURDERINGER

✓ Renteutvikling

I februar 2026 ble selskapets låneportefølje konsolidert. Før låneopptak for budsjettåret 2026 så er selskaps gjeld litt over 50 MNOK. Selskapet har inngått avtale med fast rente over 3 år på 4,46 % på 75 % av låneporteføljen for å binde risiko og usikkerhet de neste årene. Låneopptakene framover bindes på minimum 50 % fast rente og resterende står med renterisiko.

✓ Varesituasjonen i Europa

Den urolige situasjonen i Europa medfører fortsatt økte kostnader for beredskapsmateriell og søkelys på gode anskaffelsesprosesser blir viktig for at selskapet skal sikre økonomiske synergier. Ustabilitet i valutamarkedet bidrar til å gjøre produktene mer kostbare. Selskapet har inngått rammeavtale for levering av brannbiler for å effektivisere anskaffelsesprosessen med leverandør Egenes som går ut 2027. Middels høy risiko.

✓ Helse, miljø og sikkerhet

Grunnutdanning; 112 (39 %) konstabler og utrykningsledere mangler lovpålagt grunnutdanning iht. brannloven. Kostnader dekkes iht. selskapsavtalens §7. Selskapet utarbeider årlig plan for kursgjennomføring som sendes kommunene før sommeren, som grunnlag for deres budsjettarbeid. Plan for budsjettåret 2027 er allerede oversendt, og dialog med kommunene er i gang. Høy risiko.

Brannstasjoner; 15 av 25 brannstasjoner innfrir ikke de lovmessige kravene for HMS og egnet fastsatt av arbeidstilsynet. Tjenestekompetanse som er vedtatt i kommunale brannordninger, som krever utbedring av alvorlige mangler iht. bygg teknisk HMS-krav, kan ikke iverksettes før stasjonene har det nivå som forutsettes for forsvarlig tjenesteutøvelse. Dette gjelder spesielt for kommuner som har vedtatt rødkdykkertjeneste på nivå 1 som del av sin brannordning. Høy risiko.

✓ Oppdragsavtale med Bodø Kommune

Oppdragsavtalen som omhandler IKT, lisenser, arkiv, regnskap og lønn er under reforhandling. Det er to forhold som anses som medfører risiko:

1. Prisjusteringer.
2. Det må avklares om avtalen må ut på anbud iht loven om offentlig anskaffelse.

Middels til høy risiko.

✓ Varsel om økte lisens kostnader fra DSB

Selskapet har mottatt muntlig varsel om 40 % økning i lisenskostnader fra 2027. Dette utgjør 1,2 MNOK i økning, og er ikke hensyntatt i økonomiplanen. Det er pr i dag ikke avklart om dette dekkes via statsbudsjettet eller om kommunene må dekke økningen gjennom sine budsjett. Avklaring på dette forventes i oktober i forbindelse med fremleggelse av statsbudsjettet for 2027. Middels risiko.

✓ Konsekvenser av lønnsoppgjør 2027

Årets lønnsoppgjør har medført at tidligere lønnsnivåforskjeller på ulike ledernivå, har blitt mindre og tilnærmet lik null. . KS har ikke omtalt eller lagt frem forslag på hvordan dette kan håndteres, så dette vil forhandles lokalt. Full effekt av oppgjøret er ikke klart og økonomiperioden har lagt grunn en økt kostnad på 0,2 MNOK i 2027. Middels høy risiko.

MÅL – SELSKAP OG ANSVARSOMRÅDER

Selskapets mål danner grunnlaget for prioriteringer i økonomiplanen og skal sikre at virksomheten utvikles i tråd med eiernes forventninger, lovpålagte oppgaver og samfunnets krav til kvalitet, beredskap og effektiv drift.

Her listes et utdrag av selskapets mål, som anses som viktige for budsjettåret 2027.

Brannsjef og administrasjon

- Planlegge og gjennomføre omstillingstiltak som skal sikre at organisasjonen til enhver tid er tilpasset vedtatte økonomiske rammer, samtidig som forsvarlige tjenesteleveranser opprettholdes innenfor gjeldende lovverk
- Styrke arbeidet med forvaltningsmessige oppgaver
- Styrke etterlevelsen av det etablerte kvalitetssystemet

Beredskap

- Iverksette en organisasjonsgjennomgang, som består av:
 - Operativ og administrativ organisering, med særskilt vekt på brigadestruktur og alternative måter å organisere virksomheten på, herunder erfaringer fra sammenlignbare brann- og redningstjenester.
 - Vakt- og beredskapsordninger, herunder hjemmelsgrunnlag, kostnader og om ordningene kan løses med kostnadseffektivt yten at beredskap og koordinering svekkes.
- Gjennomføre digitale øvings-, opplærings- og kommunikasjonsplattformer på alle stasjoner
- Utvikle mobilt konsept for ren/skitten sone og rensestasjoner
- Utarbeide avtaleverk med kommunal- og spesialhelsetjenesten ift. fakturering av helseoppdrag

Forebyggende

- Utarbeide en forebyggendeanalyse
 - Grunnlag for en mer langsiktig vurdering av avdelingens kompetansebehov
- Gjennomføre vurdering av dagens organisering
- Utarbeid en samlet årsplan for forebyggende arbeid

110 Nordland

- Gjennomføre utredning av ny organisasjons- og eierskapsmodell for 110-sentralen i Nordland.
- Oppdatere investerings- og utviklingsplanen for avdelingens tekniske struktur.

Fremlegg av driftskostnader redningsdykker-tjenesten

Redningsdykkertjenesten inngår som en del av Bodø kommunes brannordning og ble etablert i desember 2011. Bakgrunnen var blant annet drukningshendelsen ved dampskipskaien i Bodø i 2009-2010 og hvor det i etterkant ble tatt et initiativ sammen med Nordland Fylkeskommune og Gjensidige stiftelsen om å finansiere tjenesten til beste for innbyggerne i Nordland.

Redningsdykkertjenesten ble drøftet som del av revisjonsarbeidet med brannordningen sammen med Bodø kommune i perioden 2024 – 2025 og hvor det kom fram at Bodø kommune ikke ønsket at tjenesten skulles endres. Dette ble ivaretatt ved fremleggelse av revisjonsanbefaling til representantskapet i mai 2025 hvor saken ble tatt til orientering og sendt videre til kommunal behandling.

Reviderte brannordninger vedtas endelig av kommunestyret/bystyret i den enkelte kommune iht. kommunelovens § 5.4. Påløpte kostnader ved bruk av redningsdykkertjenesten utenfor selskapets ansvarsområde dekkes av HRS / politiet.

Kostnadskalkyle for rednings-dykkertjenesten

Forutsetninger:

- 22 konstabler inngår i beredskapen som har funksjon som redningsdykker
- De siste 4 år har det ikke vært utdannet nye redningsdykkere
- I kalkylen tas det derimot hensyn til 0,5 nyutdannet dykker pr år.

1. Direkte kostnader	Kostnadspost	Forutsetning	Årlig kostnad	Finanskostnader	Beredskap felles	Brannordning Bodø
Finansiering §7				Andel innbyggere	Andel brannordning	Direkte kommune
	Lånekostnad dykkerbil	Finanskostnader	138 440	138 440		
	Utstyr, service og vedl.	Tidligere estimat	150 000		150 000	
	Øvrige driftsutgifter utstyr	Nytt estimat	80 000		80 000	
	Redningsdykkertillegg	22 x 13 278 kr + sos ko	348 348			348 348
	Linemannstillegg		55 419			55 419
Delsum		7 x 7 522 kr + sos kost	772 207	138 440	230 000	403 767
2. Kursing	Kostnadspost	Forutsetning	Årlig kostnad	Finanskostnader	Beredskap felles	Brannordning Bodø
	Grunnutdanning rednings	0,5 pers./år x 200 000 kr	100 000		100 000	
	Grunnutdanning lineholde	0,5 pers./år x 20 000 kr	10 000		10 000	
Delsum			110 000	-	110 000	-
3. Totale kostnader			Årlig kostnad	Finanskostnader	Beredskap felles	Brannordning Bodø
SUM			882 207	138 440	340 000	403 767

Fordeling av kommunal finansiering av redningsdykkertjenesten

Kommuner	Innbyggere	Finanskostnader		Beredskap felles		Brannordning Bodø		Sum kommune	Sum % andel
		Andel %	Kostnad	Andel %	Kostnad	Direkte	Kostnad		
Bodø	53 710	62,90 %	87 079	55,08 %	187 284	100,00 %	403 767	678 130	76,87 %
Fauske	9 748	11,42 %	15 810	9,80 %	33 329			49 139	5,57 %
Saltdal	4 847	5,68 %	7 863	5,13 %	17 428			25 291	2,87 %
Steigen	2 679	3,14 %	4 347	3,68 %	12 507			16 854	1,91 %
Gildeskål	2 032	2,38 %	3 295	4,05 %	13 782			17 077	1,94 %
Sørfold	1 813	2,12 %	2 935	3,73 %	12 678			15 613	1,77 %
Hamarøy	2 800	3,28 %	4 541	5,33 %	18 112			22 653	2,57 %
Beiarn	1 030	1,21 %	1 675	2,49 %	8 452			10 127	1,15 %
Værøy	658	0,77 %	1 066	2,60 %	8 831			9 897	1,12 %
Meløy	6 078	7,12 %	9 857	8,12 %	27 596			37 453	4,25 %
SUM	85 395	100 %	138 468	100 %	340 000	100 %	403 767	882 235	100 %

ØKONOMIPLANPERIODEN 2027-2030

I økonomiplanperioden 2027–2030 vil Salten Brann IKS ha et fortsatt sterkt søkelys på investeringer som bidrar til å opprettholde beredskap, sikkerhet og operativ kapasitet i hele regionen. Brann- og redningstjenesten står overfor stadig strengere krav til kompetanse, utstyr og innsatskapasitet, samtidig som utviklingen i samfunnsrisiko, klima og befolkningsstruktur stiller nye krav til tjenesten.

Investeringsnivået i planperioden er derfor i hovedsak knyttet til nødvendige tiltak for å sikre en moderne og robust brann- og redningstjeneste, samt å på sikt gi kostnadsreduksjoner på drift- og vedlikehold. Investeringene skal understøtte både lovpålagte oppgaver og de strategiske målene for virksomheten.

MINIMUMSAVDRAG					
Beregningsforutsetninger	2 027	2028	2029	2030	
Lånegjeld pr 1.1. (eks pensjonsforpliktelse)	50 994 171	59 564 797	70 405 375	75 074 128	
Lånegjeld pr 1.1. som inngår i beregning	50 994 171	59 564 797	70 405 375	75 074 128	
Årets (planlagte) låneopptak:	13 800 000	16 800 000	11 300 000	10 800 000	
Sun låneopptak	13 800 000	16 800 000	11 300 000	10 800 000	
Årets (planlagte) avdrag:					
Lån 1	2 015 928	2 015 928	2 015 928	2 015 928	
Lån 2	625 000	625 000	625 000	625 000	
Låneopptak		690 000	1 530 000	2 095 000	
Sum årets avdrag	2 640 928	3 330 928	4 170 928	4 735 928	
Opprinnelig budsjetterte avdrag øvrige lån					
Beregnet minimumsavdrag	5 229 374	5 959 423	6 631 247	6 745 341	
Må betales innen 31.12	2 588 446	2 628 495	2 460 319	2 009 413	
Lånegjeld/anleggsmidler - forholdstall	73 %	78 %	82 %	84 %	
Årets (planlagte) renter					
Lån 1	1 695 535	1 605 705	1 515 876	1 426 046	
Lån 2	615 553	583 277	551 013	518 991	
Låneopptak		621 000	1 345 950	1 785 600	
Sum årets renter	2 311 088	2 809 982	3 412 839	3 730 637	

Med overstående investeringsplanen vil lånene være sluttført i år 2046-2050.

Alarminntektene forventes å ha en positiv vekst videre i planperioden, som vil resultere i overskudd som avsettes til fond til fremtidige investeringsbehov. Oversikt for planperioden:

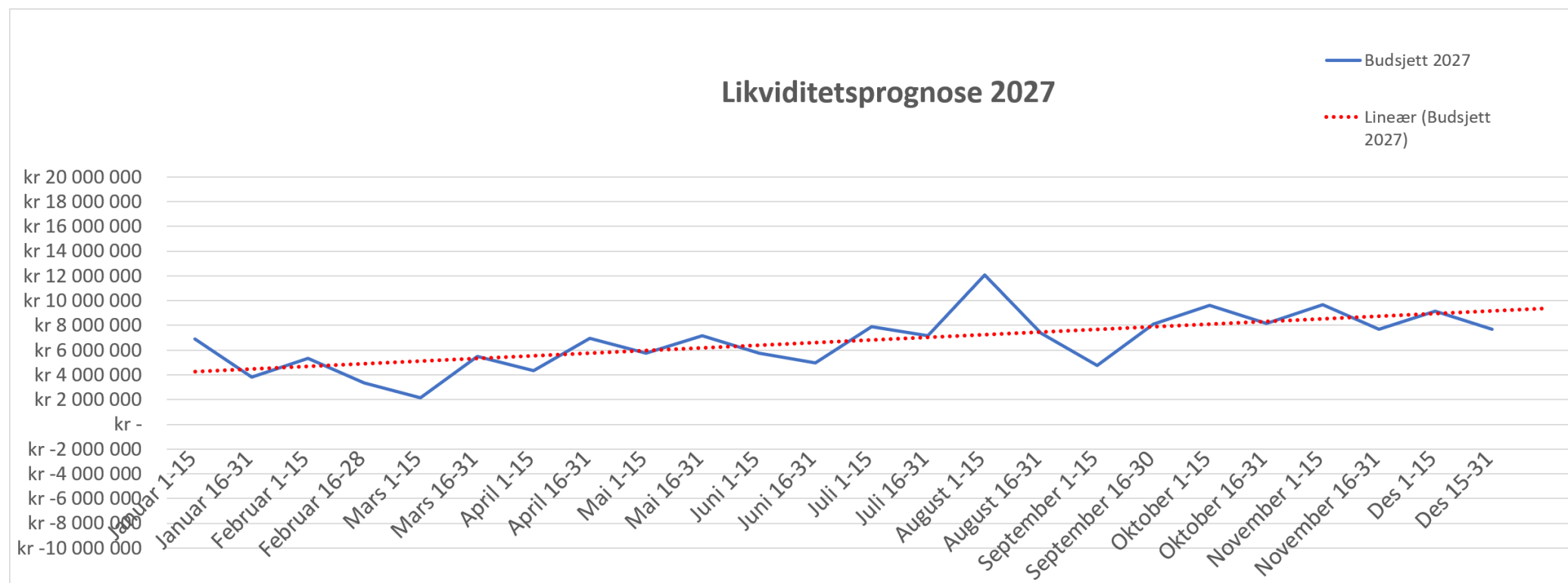
Art	År 2027	År 2028	År 2029	År 2030
Salgsinntekter	Kr. 39 460 520	Kr. 41 832 520	Kr. 44 204 520	Kr. 46 576 520
Fondsavsetning	Kr. 1 621 083	kr. 4 845 241	kr. 6 815 099	kr. 9 708 919

Sum avsetning på fond utgjør totalt kr 22 990 342. I økonomiplanen hensyntas ikke den utredninger som er under arbeid ift. utskillelse av 110 Nordland i eget selskap fra 01.01.2028

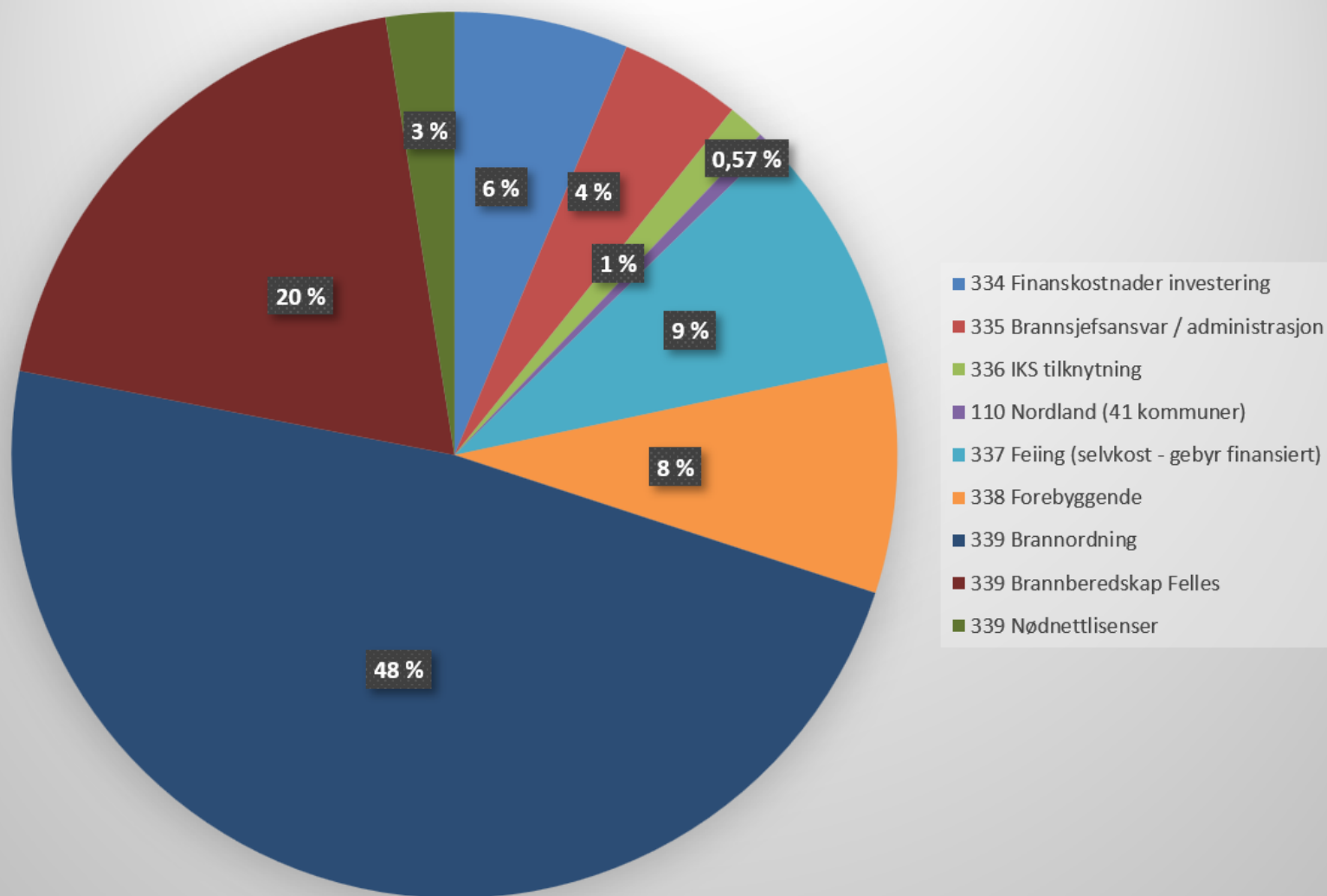
Vedlegg A Budsjett 2027 og økonomiplan 2027-2030

Poster	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	38 726 284	43 111 600	43 200 520	45 702 520	48 074 520	50 446 520
Refusjoner	12 243 131	7 571 306	8 761 884	9 751 523	8 621 747	8 621 747
Kommunale overføringer	108 808 690	112 647 809	119 826 887	122 093 850	124 443 308	124 875 199
Sum driftsinntekter	159 778 105	163 330 715	171 789 291	177 547 893	181 139 575	183 943 466
Økning av kommunale overføringer	4,10 %	3,53 %	6,37 %	1,89 %	1,92 %	0,35 %
Økning av salgsinntekter og refusjoner	-5,85 %	-0,56 %	2,52 %	6,72 %	2,24 %	4,18 %
Driftsutgifter		3,5 % -->	116 590 482			
Lønnskostnad	96 310 303	97 827 589	102 608 655	102 580 845	102 613 835	102 082 642
Sosiale utgifter	19 135 491	22 377 657	23 399 749	23 316 364	23 283 374	23 283 374
Kjøp av varer og tjenester	33 905 572	30 462 329	35 526 160	33 629 819	33 976 960	33 986 334
Interne overføringer*)						
Overføringer og tilskudd til andre (momskomp)	4 341 561	2 767 665	4 340 057	4 337 920	4 337 920	4 337 920
Annen driftskostnad	-	-	-	-	-	-
Avskrivninger	6 641 198	6 822 638	7 983 302	8 345 542	8 627 329	8 546 724
Sum driftsutgifter	160 334 125	160 257 878	173 857 923	172 210 490	172 839 418	172 236 993
Økning av driftsutgifter	1,06 %	1,33 %	8,49 %	-0,95 %	0,37 %	-0,35 %
Brutto driftsresultat	(556 020)	3 072 836	(2 068 632)	5 337 403	8 300 157	11 706 473
Finansposter						
Renteinntekter	475 482	6 700	6 700	6 700	6 700	6 700
Utbytter	82 060					
Renteutgifter	1 107 640	1 775 000	2 386 088	2 884 982	3 487 839	3 805 637
Avdrag på lån (15 år - fra år 2020)	2 777 564	3 550 000	5 229 374	5 959 423	6 631 247	6 745 341
Netto finansutgifter	(3 327 662)	(5 318 300)	(7 608 762)	(8 837 705)	(10 112 386)	(10 544 278)
			43 %			
Motpost avskrivninger	6 641 198	6 822 638	7 983 302	8 345 542	8 627 329	8 546 724
Netto driftsresultat	2 757 516	4 577 174	(1 694 091)	4 845 241	6 815 099	9 708 919
Disp. eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering						
Avsetninger til bundne driftsfond feier	1 039 386					
Bruk av bundne driftsfond feier	-	(2 275 788)	(3 315 174)	-		
Avsetninger til disposisjonsfond		852 961	1 621 083	4 845 241	6 815 099	9 708 919
Bruk av disposisjonsfond	-	-	-	-	-	-
Dekning av tidligere års merforbruk	1 718 130	6 000 000	-	-	-	-
Sum disponeringer/dekning av netto driftsresultat	2 757 516					
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	(0)	(1)	(1)	0	0

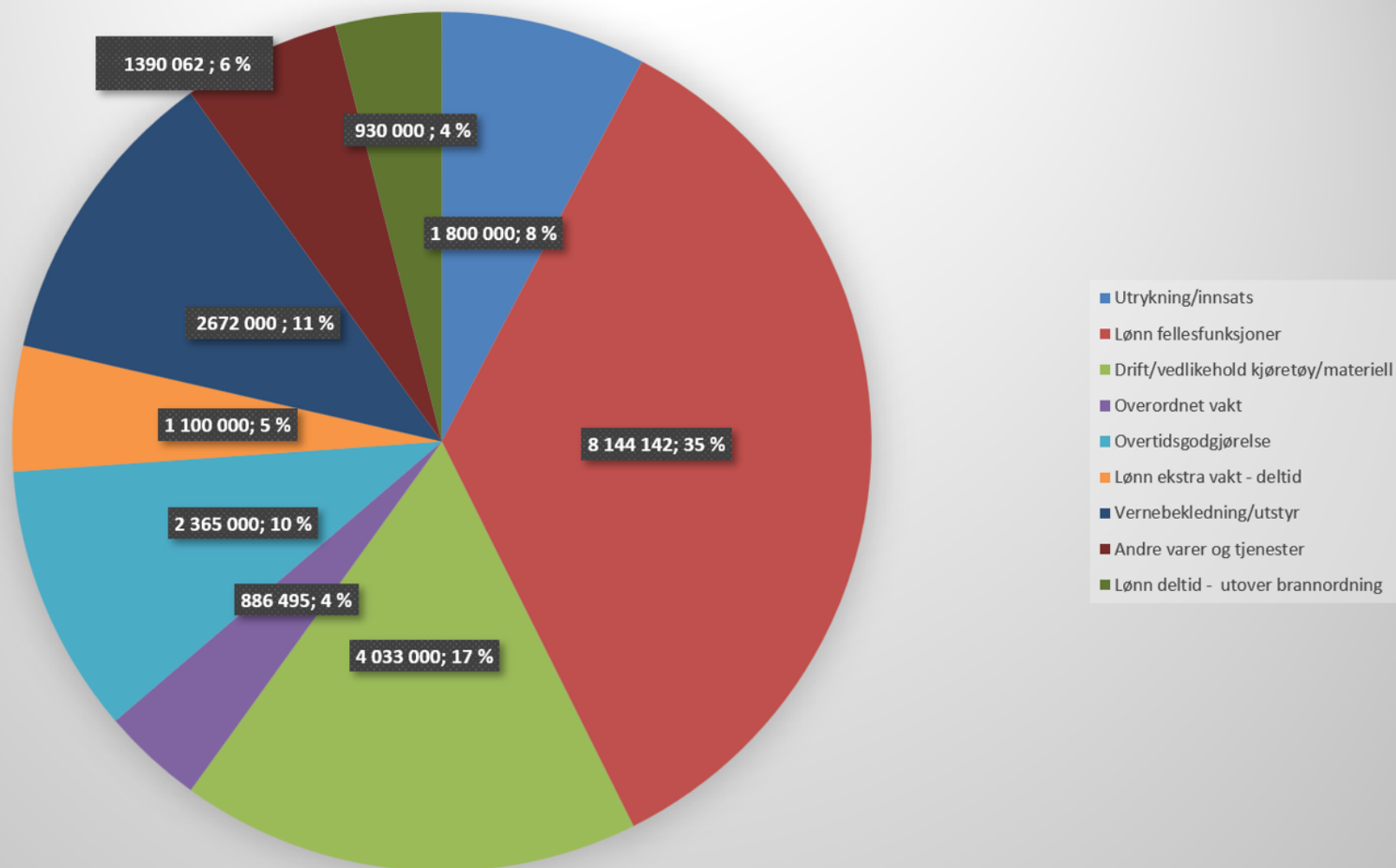
Vedlegg B Likviditetsbudsjett for 2027
(Inklusiv bruk av premiefondet og minimumsavdrag)

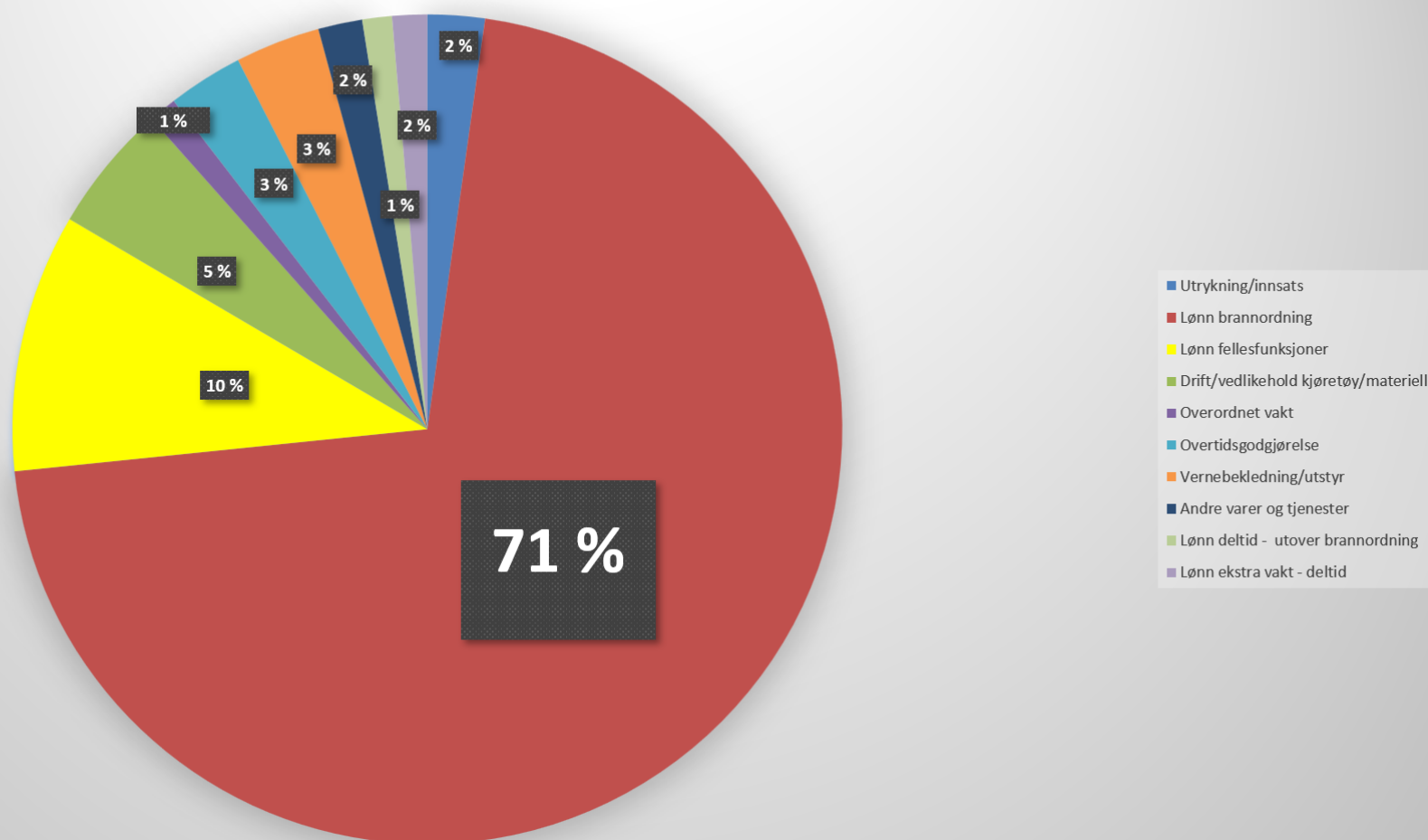
Prosentvis kostnadsfordeling i heile selskapet

Fordeling driftskostnader Beredskap 339 - Felles

Fordeling kostnader beredskap 339 - felles og brannordning

Vedlegg E – Innspill fra hovedtillitsvalgte - budsjett 2027

Vi viser til partssamarbeidsmøte med brannsjef og økonomisjef mandag 31.08.2026.

I møtet presenterte økonomisjef selskapets anstrengte økonomiske situasjon og forslag til budsjett- og økonomiplan for perioden 2027-2030. Forslaget er etter vår oppfattelse mer oversiktlig og lettere å forstå, med høyt fokus på lovpålagte oppgaver og forsvarlig drift slik vi tillitsvalgte over tid har etterlyst.

Kommuneøkonomien er fremdeles under press, og vi opplever at de fleste av våre eierkommuner har en anstrengt økonomi, der harde prioriteringer innad i kommunene er en del av hverdagen. Det er forståelig å se selskapets økonomi i sammenheng med kommunenes økonomi, men samtidig trenger selskapet forutsigbare økonomiske rammer for å sikre forsvarlig drift i en periode hvor det stadig forventes mer av oss som beredskapsaktør. Etter vår mening har selskapet tydelig skiftet fokus fra å være nasjonal pådriver for innovasjon og utvikling til å prioritere lovpålagte oppgaver, HMS og bærekraftig drift og fornuftige investeringer i egen region. Men da er det behov for at eierkommunene gir styret og selskapet tilstrekkelig tillit og handlingsrom til å fullføre pågående prosesser, herunder tilstrekkelig og bærekraftig budsjett og økonomiplan.

Usikker og utilstrekkelig finansiering av selskapets drift påvirker arbeidsmiljøet negativt og gir ansatte unødvendige bekymringer knyttet til stadige innkjøp- og ansettelsesstopp, utredninger og endringer som ikke gir ønsket effekt og en stadig pågående diskusjon om prioriteringer av ressursbruk mellom og innad på avdelingene. Forhåpentligvis vil pålagt utredning av fremtidig organisering, BDOs rapport om økonomistyring og pågående arbeid med kulturutvikling/lederutvikling gi oss bedre forutsetninger for bærekraftig drift og utvikling, men vi mener selskapet trenger forutsigbar finansiering med tydelig signaler fra eierne om hva som skal prioriteres innenfor de rammene selskapet har.

Bodø, 3.september 2026

Kurt Rune Martinussen
Delta

Svein-Morten Sandnes
NITO

Ole Fredrik Bakken
Fagforbundet

Jøran Johansen
Lederne